

договорів прямо не передбачено на законодавчому рівні, наявний ризик визнання подібних угод недійсними в судовому порядку.

Література:

1. Нечипорук О. Угода про неконкуренцію у трудових відносинах: зарубіжний досвід та українські реалії. Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20792/Nechyporuk_Mahisterska_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Кодекс законів про працю України: Закон України № 322-VIII від 10.12.1971 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України № 2275-VIII від 06.02.2018. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ В НІМЕЧЧИНІ

Панюк Т. П.

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри економічної теорії
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна*

Перші джерела зародження соціальної роботи ідуть у XI ст. (допомога бідним, добродійність, жіночий рух, піклування, турбота й ін.). Професія соціального працівника в Німеччині виникла на початку XX ст. як суцього жіноча. Перші законодавчі акти про підготовку соціальних працівників з'явилися у 1918 р.

У перші десятиліття соціальна допомога надавалася клієнтам тільки в критичних ситуаціях як прояв турботи. З розвитком законодавства по соціальному забезпеченню потребуючий соціальної допомоги став розглядатися як об'єкт благодійної діяльності, що надалі вплинуло на розуміння сутності професії і вибір терміну «соціальний працівник», що уже широко використовувався в інших країнах світу.

До середини ХХ ст. у Німеччині одержали поширення англо-американські методи соціальної роботи, що сьогодні вважаються класичними. До них відносять: індивідуальну допомогу, групову терапію і роботу в громаді. Розвиток власне німецьких досліджень в області теорії і практики соціальної роботи в цей період ще відставало від розвитку експериментальних досліджень в інших країнах (США, Голландії, Швейцарії) [1].

Поступово, обсяг і тематика соціально-педагогічних досліджень почали розширюватися з урахуванням національної специфіки. Якщо традиційно основним адресатом соціальної допомоги служили тільки діти і підлітки (спочатку в окремих проблемних, а пізніше й у загальних життєвих ситуаціях), то згодом предметом соціально-педагогічних досліджень стали всі вікові категорії суспільства і різноманітні сфери їхньої діяльності.

Сьогодні соціальна і соціально-педагогічна робота у Німеччині здійснюється на трьох рівнях: державному, регіональному та місцевому. На державному рівні їх реалізацією займається Міністерство соціального забезпечення, основними напрямками діяльності якого є [2]:

- керівництво практичним та функціональним розвитком соціального обслуговування населення;
- визначення пріоритетних ліній у сфері соціального забезпечення;
- впровадження соціальних інновацій; – підготовка необхідних законопроектів та постанов;
- організація курсів підвищення кваліфікації фахівців соціальної та соціально-педагогічної діяльності.

Регіональні підрозділи Міністерства соціального забезпечення направляють і контролюють обслуговування соціальних потреб населення в межах території федеральної землі, відповідають за призначення та виплату державних дотацій муніципалітетам. Керівництво соціальним обслуговуванням на місцях передано до місцевих органів – соціальних комісій та муніципалітетів. Відповідальними за соціальні послуги є організації соціального управління та допомоги, які є конкретними розподільвачами соціальних благ серед громадян та приймають спільно з місцевими органами рішення стосовно форм та розмірів здійснюваної допомоги. Організаційна структура соціальних служб та організацій є децентралізованою [3].

За останні 40 років теорія і практика соціальної роботи і соціальної педагогіки в Німеччині одержала значний розвиток. Активізація соціально-педагогічної діяльності мотивувалася процесом вдосконалення соціальної структури суспільства, що поставило перед соціальною роботою і соціальною педагогікою багато нових і складних проблем – починаючи з допомоги біженцям, цілим родинам переселеним з інших

країн, літнім і мало захищеним людям, роботи в соціально-педагогічних інститутах і різних соціальних службах і аж до кооперації з громадянськими ініціативами і групами самопомоги у соціальній роботі в даний час.

Разом з тим, німецькі фахівці вважають, що саме поняття «соціальна педагогіка», що ввійшла в науковий обіг і одержала широке визнання, особливо в Німеччині, і це варто розглядати як визначений внесок у розвиток соціально- педагогічної думки в міжнародному масштабі. Це стосується, зокрема, законодавчого затвердження назви професії «дипломований соціальний педагог і соціальний працівник» і ін.

Термін «соціальний працівник» як юридичне визначення професії існує з 1959 р., коли були створені спеціальні вищі школи соціальної роботи. Цей термін замінив колишні – працівник сфери соціального забезпечення, благодійної установи, народний опікун і т. п. Спеціальність «дипломований соціальний працівник» введена з 1980 р. після затвердження закону про вищу школу.

Соціальний педагог у Німеччині – це фахівець, зайнятий у сфері соціальної роботи або виховної діяльності. Це поняття, яке використовується для 119 позначення професії і диплому про освіту (дипломований соціальний педагог), відносно нове. Воно було введено в обіг тільки після створення вищих спеціальних шкіл соціальної педагогіки в 1966/67 навчальному році.

Поділ усієї сфери соціальної діяльності на соціально-педагогічну і соціальну роботу існував у країні довгі роки. Сьогодні цей поділ вважається застарілим, тому що багато сфер діяльності соціального педагога і соціального працівника тісно переплітаються.

Хоча сьогодні сфери соціальної роботи і соціальної педагогіки не розділяють, але питання про ідентичність обох понять ще остаточно не вирішене. До першої світової війни сфера соціальної роботи називалася соціальною добродійністю. В даний час соціальна робота – це інтегративний термін, що позначає всю систему соціальної допомоги.

При існуючому умовному розмежуванні функцій соціальної роботи і соціальної педагогіки німецькі фахівці виходять з того, що основні елементи (ціннісні орієнтації, цілі, задачі, базові знання і методи) повинні розглядатися загальними. Але, оскільки практична діяльність має свою специфіку (у відношенні до особистості, ситуації, соціального оточення і т. п.), тому існують певні особливості. Зокрема, для соціальної роботи важливими завданнями є вирішення конфліктних ситуацій, посередницька місія в умовах надання професійної допомоги і вирівнювання соціального дефіциту [4].

Отже, соціальна педагогіка покликана вирішувати проблеми, пов'язані з наданням виховної й освітньої допомоги. Однак, усе це не

виключає спільної діяльності соціальних працівників і соціальних педагогів у багатьох професійних сферах. Соціальні працівники і соціальні педагоги можуть бути задіяні в державних соціальних службах, різного роду державних і приватних установах, а також виступати самостійно як організатори соціальної допомоги, їхня діяльність базується на юридичній основі і визначається цільовими постановами відповідних органів управління, а також потребами, очікуваннями і бажаннями людей.

Основними напрямками діяльності соціальних працівників і соціальних педагогів на сьогодні є: соціальна допомога родині, окремим членам або групам людей, усі види діяльності соціальної служби, допомога дітям та молоді (виховні дитячі заклади, захист прав та свобод дітей та молоді, позашкільні молодіжні установи, заклади для дітей та молоді з особливими потребами), іншим віковим категоріям, людям похилого віку, інвалідам і хворим, проблемним категоріям населення (бездомні, ув'язнені, особи з поведінковими девіаціями, наркотичною та алкогольною залежністю, душевнохворі), консультування, охорона здоров'я, робота в притулках, з іноземними громадянами, психіатрична соціальна робота, робота із занедбаними дітьми і дорослими і т. п.

Література:

1. Корнюшина Р.В. Зарубежный опыт социальной работы / Р.В. Корнюшина. Владивосток : Издательство Дальневосточного университета, 2004. 85 с.
2. Поліщук В.А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. Тернопіль: ТНПУ, 2011. 424 с.
3. Поліщук В.А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: зарубіжний досвід : посібник / В.А. Поліщук. Тернопіль, Навчальна книга – Богдан, 2003. 184 с.
4. Кубіцький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах : Навч. посіб. 3-тє вид. доп. і перероб. К. : Міленіум, 2015. 300 с.